

лагідне сонце, зеленіли шовками. Символічний образ *лагідного сонця* вжитий у контексті в значенні одне з багатьох є неприродним, але стилістично виправданим, задля того, щоб показати унікальність своєї Батьківщини. Сонце в романі П. Загребельного «Роксолана» символізує тепло, щастя, рідний край.

Подібний прийом використано і в наступному прикладі: *І тут небо теж високе, як і вдома, і те саме сонце, і зорі мовби ті самі. Тільки місяць чужий. Якийсь перевернутий, мов човен, що пливе не знати куди, а з ним відпливає твоя душа. Ой не світи, місяченку, не світи нікому!* [1 : кн. 1, с. 131]. Словесні образи рідних просторів вражають внутрішньою суперечливістю: *небо теж високе, і те саме сонце, і зорі ті самі* як символи спокою, душевної ясності, але *місяць чужий, не той, не такий*. А оскільки для українців місяць є символом кохання, добрим знаком, показником сприятливих обставин, то не такий (*перевернутий*) місяць символізує і не таке, нещасливе кохання, віщує недобре. Місячна ніч у фольклорі – час закоханих, а вставлені у контекст рядки з народної пісні, завершують і підсилюють картину приреченості (*пливе не знати куди, відпливає твоя душа*).

Найвища, найчистіша любов, іноді навіть жертвна, – це материнська любов. П. Загребельний описує самовіддане почуття батьків до своїх дітей іноді навіть без акцентування на лексемі *любов*: *Батьки завжди так: про себе не дбають, не згадують, не скаржаться на долю, все тільки про дітей, для них і заради них, всі болі, всі співчуття, всі надії й жадання – лиш для дітей, для них самих* [3, с. 20]. Складне речення, ускладнене кількома однорідними рядками, розширює семантику кожного з компонентів однорідного ряду: присудків, виражених дієсловами *не дбають, не згадують, не скаржаться*, додатків *про дітей, для них і заради них*, підметів *всі болі, всі співчуття, всі надії й жадання*. Таке нанизання однорідних рядків посилює експресивність контексту, увиразнює семантику кожного з компонентів ряду.

Нерідко материнська любов у романі «Роксолана» асоціюється з фізичним болем: *... третій син Роксолани мав стати найбільшою її любов'ю, найбільшим болем, її смертю* [1 : кн. 1, с. 290], характеризується епітетом *болісна*: *Хуррем любила Мехмеда болісною любов'ю* [1 : кн. 1, с. 239], через те, що сила материнської любові з'єднує її в одне ціле з її дитиною. Любов матері до її дитини порівнюється із краплинами у водному потоці: *Чи не пов'язані між собою невидимо й неловимо, не злиті в єдиний потік краплини так само, як злита вона тепер із своїм дитям, з первородком, з сином!* [1 : кн. 1, с. 207]. Таким чином, материнська любов у П. Загребельного – почуття не стільки духовне (*валіде до впадоби було все, що мило синовому серцю* [1 : кн. 1, с. 54]), скільки фізичне (*злита вона тепер із своїм дитям*).

Прояв зацікавленості, уподобання до певного виду занять (плавати, читати поезії, споживати різні наїдки) відбувається на емоційному рівні, що позначається винятково позитивним семантичним маркуванням лексики, презентованої у романі лексемами *любити, улюблений*. На надзвичайну силу зацікавленості певним видом діяльності можуть вказувати як лексичні, так і граматичні маркери, зокрема, уживання прикметників (і утворених від них прислівників) найвищого ступеня порівняння. Наприклад: *На фронті це був наш найулюбленіший поет [Єсенін]* [3, с. 75]. Відомо, що в роки Великої Вітчизняної війни солдати, відпочиваючи між боями, читали вірші патріотичного спрямування, ліричні поезії, зокрема С. Єсеніна. Улюблена справа, улюблене заняття може викликати внутрішній спокій, насолоду: *Ольга любила воду, як русалка!* [3, с. 439]. Відчуття задоволення від купання Павло Загребельний передає простим порівнянням як *русалка*, де об'єктом зіставлення виступає міфологічна істота. Надання переваги певній страві з-поміж інших також презентовано в романі лексемою *любити*: *... моя дружина Оксана готує сьогодні грецькі галушки, які так любить студент Сирота...* [3, с. 113]. На особливий вияв уподобання вказує підсилювальна частка *так*.

Отже, в історичних романах Павла Загребельного актуалізовано образ *любові*, що є домінантою індивідуально-авторської картини світу, стрижневим засобом вербалізації чуттєвого світосприйняття митця.

Література:

1. Винокур Г. О. О языке исторического романа // О языке художественной литературы. – М., 1991. – С. 407–429.
2. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності : стилістика і культура мови / С. Я. Єрмоленко. – К., 1999.
3. Загребельний П. А. Неложними устами: [статті, есе, портрети] / П. А. Загребельний. – К., 1991.
4. Зборовська Н. Моделювання образу Роксолани у романі Павла Загребельного / Н. Зборовська // Січеслав. – 2005. – № 3–4. – С. 136–142.
5. Сизоненко О. Мости літературної зрілості / Сизоненко О. – К. : Рад. письменник, 1974. – 46 с.
6. «Тамсниця Євразії, або Жінка і чоловік з погляду вічності» (розмова Людмили Тарнашинської з Павлом Загребельним) // Березіль. – 2000. – № 7–8. – С. 165–173.
7. Шарманова Н. М. Українська афористика: структурно-семантичний та функціональний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. М. Шарманова; Харківський нац. ун-т. – Х., 2005. – 19 с.

Список джерел:

1. Загребельний П. А. Роксолана : [роман ; у 2-х кн.] / П. А. Загребельний. – Харків : Фоліо, 2003.
2. Загребельний П. А. Романи в двох томах / П. А. Загребельний. – К. : Дніпро, 1974.
3. Загребельний П. А. Тисячолітній Миколай : [роман] / П. А. Загребельний. – Харків : Фоліо, 2004. – 399 с.
4. Загребельний П. А. Юлія, або Запрошення до самовбивства : [роман] / П. А. Загребельний. – Харків : Фоліо, 2002. – 351 с.
5. Загребельний П. А. Я, Богдан (Сповідь у славі) : [роман] / П. А. Загребельний. – К. : Дніпро, 1986. – 492 с.

УДК 811.111(73)'38

Т. В. Череповська,

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького, м. Львів

СИМВОЛІЧНИЙ ОБРАЗ СТАРОГО БУДИНКУ ТА МОВНІ ЗАСОБИ ЙОГО РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ЕНН ТАЙЛЕР)

У статті представлено комплексний аналіз лексико-семантичних та стилістичних засобів репрезентації символічного образу старого будинку на прикладі 13 романів Енн Тайлер. Досліджено роль зазначеного образу в ідейно-композиційному оформленні творів. Здійснено контекстуально-інтерпретаційний та функціонально-стилістичний аналізи. Підтверджено роль символічного образу старого будинку в актуалізації категорії художнього часу.

Ключові слова: символ, образ, описовий контекст, персоніфікація, пейоративна лексика

В статтє представлен комплексний анализ лексико-семантических и стилистических средств репрезентации символического образа старого дома на примере 13 романов Энн Тайлер. Исследована роль упомянутого образа в

идейно-композиционном оформлении произведений. Выполнен контекстуально-интерпретационный и функционально-стилистический анализ. Подтверждена роль символического образа старого дома в актуализации категории художественного времени.

Ключевые слова: символ, образ, описательный контекст, персонификация, пейоративная лексика

The article deals with the complex analysis of Anne Tyler's novels. The material of the study is the author's 13 works. The research is focusing on the writer's individual style, namely the peculiarities of the «old house» symbolic image functioning in the text. The contextual interpreting and functional stylistic methods were applied in the analysis. The mentioned symbolic image was detected in all the novels. It is closely related with the symbols of «stairs» and «air». Their role in the artistic time category realization was confirmed as they convey the state of the characters' temporal consciousness and its changes. The research was conducted on the lexical-semantic, stylistic and structural-compositional levels. On the lexical-semantic level, the nouns and adjectives that help to represent the symbolic image were distinguished, namely: the nouns with the *semes* «ageing», «tranquility»; pejorative adjectives with the meanings «old», «unprepared for change», «cluttered», «neglected», «encumbering the process of breathing» and verbs meaning «ascending», «descending», «slow movement» and «absence of movement». Numerous depicting details create the image of the house where life has stopped and which inhabitants exist in the state of *somnambulism*. The *lexemes* «a house» and «a building» are thematic ones as there are complicated relations with them in all Anne Tyler's novels. On the stylistic level the numerous metaphors, similes and personifications containing «house» related vocabulary were revealed. It was concluded that the *lexemes* «a house» and «a building» have a stylistic function and that the symbolic image of the old house is an essential part of Anne Tyler's individual paradigm.

Key words: symbol, image, depicting context, personification, pejorative vocabulary.

Постановка проблеми та огляд останніх публікацій. Інтерпретація художніх образів надзвичайно важлива для сприйняття тексту, адже, за словами О. О. Потебні, образ заміняє складне для розуміння явище чимось простим, близьким, визначеним, наочним [5, с. 163]. Іншими словами, символізація абстрактних понять ґрунтується на їхньому «определенности», переведенні їх у розряд явищ, що підлягають сприйманню органами чуттів [4, с. 195]. Водночас, це складний процес, оскільки образ, що має символічне значення, паралельно існує в двох різномасштабних системах, має дві сторони. Одна з них – конкретна, вміщена в час подій роману, інша – абстрактна, спільна, внесена в загальний потік часу [6, с. 20].

Символічний образ будинку – не новий у художній літературі. Він присутній у творчості таких письменників як Чарльз Дікенс («Холодний дім»), Джеймс Клавелл («Шляхетний дім. Роман про Гонконг»), Вільям Гоуп Годжсон («Дім на межі»), В. Шевчук («Дім на горі»), Ф. Абрамов («Дім») та багатьох інших. Проте, кожен митець бачив його по-своєму, адже, за словами професора В. Кононенка, своєрідність і неповторність письменницького таланту полягає передусім не у створенні ще невідомих символічних образів, а в художньо виправданому доборі різноманітних засобів зображення, в тім числі символічних образів, їхньому органічному поєднанні з текстом, з іншими образами і символічними фігурами [4, с. 243].

Стиль Енн Тайлер позначений «відмінним, але необтяжливим використанням символів» [8, с. 38]. В одній з наших попередніх публікацій [7] ми розглядали темпоральну символіку в творчості письменниці, проте символічний образ старого будинку, що присутній у багатьох її творах, докладно не вивчали. Таким чином, **актуальним** є дослідження засобів формування образу старого будинку на великому текстовому просторі. Отже, **матеріалом** слугуватимуть 13 романів письменниці різних періодів творчої діяльності. Основне **завдання роботи** – аналіз лексико-семантичних та стилістичних особливостей втілення зазначеного образу, а також його ролі в актуалізації категорії художнього часу та ідейно-композиційному оформленні творів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дія усіх аналізованих романів повністю або частково відбувається у старому будинку. Відповідно, у **дискурсі романів Енн Тайлер лексема a house** та синонімічна їй лексема *a building* повторюються у численних контекстах і, отже, є тематичними. Лише у складі стилістичних засобів вони трапляються 58 разів. Актуалізація теми часу підтверджується зіставленням цих одиниць із лексемами з семою часу. Наприклад, старий будинок порівнюється зі старою та крихкою мушлею (The house seemed thinner-walled, like an old and brittle shell [21, с. 206–207]).

Слово *elderly* передбачає як суб'єкта людину. Тому *an elderly house* – це неочікуване поєднання (A floorboard creaked near the cereals, but that was just the bones of the elderly building settling deeper into the ground [20, с. 3]. It was an elderly building, four stories tall [17, с. 47]). Таке порушення поєднуваності має метафоричну стилістичну функцію.

Зіставлення *споруда – стара людина*, що виражене персоніфікацією, є найбільш чисельним та різноплановим, оскільки у ньому представлено різні *ознаки старіння людини*: відсутність зубів (This was a large house but shabby, its brown shingles streaked with mildew and its shutters *snaggletoothed* where the louvers had fallen out over the years [16, с. 15]), кашель, старі кістки, несвіже дихання, стогін (The house seemed like an old person, all *rattling bones* and *coughs* and *stale breaths* [13, с. 214], She fancied she could hear the house *groaning* in distress [16, с. 27], згорбленість (a *hunched* house [16, с. 275]).

Експресивність нарощується шляхом використання словосполучень на позначення поведінки, властивої людині, яка уникає змін, боїться їх, прагне спокою: *to be unprepared for change* (It was such a modest, mild house, so unprepared for change [16, с. 27]), *to give a start*, *to shrink back on oneself*, *to refuse to hear* (The house ... gave a start and shrank back on itself whenever I walked in [9, с. 225], The house had not yet heard of the death [10, с. 172]). Тема розвивається за допомогою слів з семою «спокій»: *silence* (Cars hissed down the street behind me, and a faraway train whistle blew, but the house went on giving off its numb, dead *silence* [9, с. 278]), *to quiet down* (Now the house was *quieting down* [10, с. 173]), *hush* (The house seemed muffled in cottony *hush* [14, с. 226]).

Семи «старіння», «пасивність», «страх перед майбутнім» доповнюються семами на позначення «захаращеності», «занедбаності»: *faded*, *seedy*, *peeling*, *sagging*, *chipped*, *crumbled*, *stale*, *dusty* (The house had taken on the *faded*, *seedy* look of the place that's been abandoned [9, с. 225]; ... but gradually they [the houses. – Т. Ч.] grew *seedier*. As if the cab were swooping forward in time, the paint started *peeling* and the shutters started *sagging* and the gingerbread *chipped* and *crumbled* [20, с. 139]), *stale*, *dusty* (They looked at the house, which seemed stale and dusty [21, с. 219]).

Оскільки появу лексем «a house», «a building» та лексично пов'язаних одиниць підкреслено групою прийомів, тобто конвергенцією, вона наділена стилістичною функцією.

Загалом, для творчості Енн Тайлер є характерним використання комплексу ланцюжків взаємопов'язаних та самостійних *зображальних деталей* на позначення захаращеності у створенні образу будинку, в якому час наче зупинився. Такого ефекту досягнуто завдяки екстенсивному використанню пейоративної лексики з семою «захаращеності», «занедбаності», а саме: *airless*, *battered*, *blackened*, *bleak*, *brittle*, *buckling*, *chapped*, *chaos*, *chipped*, *clouded*, *cloudy*, *clutter* (n), *cluttered*, *cobwebs* (n), *crack* (n), *cram-packed*, *creased*, *crusty*, *damp*, *damp smell* (adj+n), *decayed*, *dim*, *dimness* (n), *dingy*, *dirt* (n), *dirty*, *dirty* (v), *disorder* (n), *dried*, *dry*, *dry* (v), *dull*, *dull* (v), *dust* (n), *dusty*, *dusty-smelling*, *faded*, *filmed*, *filth* (n), *filthy*, *flake* (v), *flaked*, *flaky*, *fly-specked*, *frayed*,

gloomy, gray (adj), gray (v), grayish, grayness (n), grease (n), greasy, grim, grit (n), half-soiled, hardened, hole (n), leaning, left-overs (n), litter (v), littered, lumber pile (n), mess (n), mildew (n), moth-eaten, musty, rattling, rotten, rotting, rust, rusted, rusty, sagging, shabby, sickish (smell), sooty, spindly, spot (n), shaggy, splinters (n), splintery, split, splitting, stain (n), stained, straggly, stale, sticky, stuffy, tatty, tatters (n), torn, unironed, weathered, wispy, worn, worn-bald, worn-down, yellowed, yellowy, withered та ін.

У романі *The Clock Winder* виокремлюємо 73 деталі, що формують образ старого будинку: *soggy cushions* [21, с. 6], *split chairs* [21, с. 6], *a rotting gazebo* [21, с. 7], *frayed ropes* [21, с. 7], *scattered slick leaves* [21, с. 11], *rust specks* [21, с. 12], *scuffed furniture* [21, с. 14], *a crumbling counter* [21, с. 24], *crammed attics* [21, с. 23], *mouse-eaten letters* [21, с. 24], *the worn spots on the floors* [21, с. 24], *shabby chairs* [21, с. 25], *overflowing ashtrays* [21, с. 27], *a clutter of dirty dishes* [21, с. 75], *dirty windows* [21, с. 78], *tangled metal cast-offs* [21, с. 78], *hunks of monster household appliances* [21, с. 78], *a peeling windowsill* [21, с. 89], *flaky corridors* [21, с. 99], *unpainted sides* [21, с. 105], *smoked ceilings* [21, с. 106], *each board creaked* [21, с. 106], *the yellowed refrigerator* [21, с. 106], *a rusty knife* [21, с. 106], *a dusty basement room* [21, с. 177], *sagging chairs* [21, с. 177], *tobacco flecks* [21, с. 183], *rickety steps* [21, с. 186], *dripping cobwebs* [21, с. 206], *curling wallpaper* [21, с. 236], *chipped edges* [21, с. 244], *dusty smell* [21, с. 269], *paint... flaking off* [21, с. 277] і т. д.

Як бачимо, захаращеність розповсюджується і на подвір'я та вулицю з кволою рослинністю, що характерно і для інших романів Енн Тайлер, наприклад *Celestial Navigation*: «*The sidewalk... could break a person's ankle*» [13, с. 3], «*the yellowy-brown weeds... growing in the cracks*» [13, с. 3], «*the little scrap of a front yard packed with weeds*» [13, с. 3], «*spiny shrubs*» [13, с. 3], «*one long dead rumbling rosebush*» [13, с. 3], «*poor rosebush*» [13, с. 31], «*a spindly tree*» [13, с. 52], «*endless dismal houses*» [13, с. 52], «*a mildewed gray pavilion*» [13, с. 56], «*sooty weeds*» [13, с. 80].

Деякі деталі виражено персоніфікаціями, епітетами та художніми порівняннями (*the crouched furniture* [16, с. 105], *the house had outlived its usefulness* [21, с. 1], *dismal wicker loveseats* [21, с. 6], *furry baseboards* [21, с. 25], *dusty heat* [21, с. 231], *the rundown house* [21, с. 236], *the stale pantry* [21, с. 265], *the musty guest room* [21, с. 277], *the brittle-looking wallpaper* [16, с. 91], *the bricks worn down like pencil erasers* [16, с. 87]).

Фіксація найменших деталей побуту створює ілюзію майже зупиненого часу, як у казці про Сплячу Красуню. Будинок героїв роману *Celestial Navigation*, як і багатьох інших, дійсно нагадує палац, де майже припинилося життя, що виражено відповідною алюзією: «*That front door might as well have had a curtain of cobwebs across it, like the Sleeping Beauty's palace gate*» [13, с. 125]. Павутиння у такому будинку символізує сомнамбулізм, у стані якого перебувають мешканці, владу минулого, що зв'язує і не відпускає (павутина – символ життя, в якому все переплутане і взаємопов'язане [2, с. 146], символ зв'язку, втримування), а *двері* до нього – перехід в інший часовий вимір з *вулиці, де вирує життя*, яка є уособленням *стрімкого руху* та метафорою людського життя: «*Now he thought that his whole life was a version of that walk down Boston Street*» [20, с. 124]; «*Walking down St. Cassian Street, Michael had felt like the survivor of some natural disaster*» [20, с. 304], «*What does Singleton Street represent for Macon?*» – «*Otherness. The opposite of his own narrow self*» [19, с. 333]. Сон, в якому один з персонажів блукає вулицями, трактуємо як розгубленість, втрату життєвих орієнтирів: «*So I turned and went down this street, went down that street... but I wouldn't find my car again. All the streets looked the same*» [14, с. 205].

Зовнішність мешканців **старих будинків** відповідає обстановці всередині, що підкреслено використанням однакової (*dusty, faded*) та синонімічної лексики (*dull, wispy, withered, wilted, waxy, puckery, filmy, frayed, damp, limp, faint, dragged*) у складі таких наскрізних зображальних деталей: «*her hair stayed light brown but grown thin and dull*» [13, с. 5], «*a wispy dress with all the life gone out of it*» [13, с. 5], «*withered cheeks sagging back toward the pillow*» [13, с. 5], «*her eyelids puckery*» [13, с. 5], «*went through life looking dead, hands crossed on the chest, blue-white, waxy at the fingertips*» [13, с. 5], «*some filmy frayed pre-war dress*» [13, с. 27], «*translucent, filmy, matte-surfaced woman*» [13, с. 43], «*her sweet and damp and dusty smell*» [13, с. 43], «*the faded, powdery face*» [13, с. 150], «*her limp, watery dress, its tracery of flowers so faint you could almost wonder if she had put it inside out*» [13, с. 151], *withered arms* [16, с. 219], *a wilted posture* [16, с. 179], *a wilted shape of the coat* [16, с. 216], *a dragged look* [16, с. 216]. Речі якнайкраще характеризують своїх господарів та їхній емоційний стан. Недаремно домашній халат однієї з героїнь роману *Morgan's Passing*, яка перебувала у стані глибокої душевної кризи, *порівнюється із пелюстками старої зів'ялої орхідеї*: «*The bathrobe hung on her like old orchid petals, wilted, striated, heavy-smelling*» [17, с. 111].

Фізичні зміни, руйнація старого будинку під впливом часу є віддзеркаленням деструктивних процесів в особистому житті головних героїв, що виражено, наприклад, таким поширеним художнім порівнянням: «*In a house so solid, built with such care, Mrs. Emerson's tumble of possessions lay like a film of tattered leaves over good topsoil, their decay proceeding as steadily as Mrs. Emerson's life*» [21, с. 24].

Як бачимо, численні описові контексти, що зображають старий будинок, сповільнюють оповідь та створюють атмосферу статичності в романах Енн Тайлер. Натомість, *сходи* будинку виконують протилежну роль в ідейно-композиційному оформленні творів. Символ *сходів* наявний у романах *The Clock Winder*, *Celestial Navigation*, *Ladder of Years*, *The Amateur Marriage* та *The Accidental Tourist*. Наприклад, у романі *The Accidental Tourist* образ сходів використовується як символ важкого, проте вкрай необхідного повернення протагоніста Мейсона після смерті сина до нормального життя на противагу стагнаційному існуванню: улюбленець сина, пег Едвард, спричиняє падіння Мейсона сходами. Щоб покликати на допомогу, чоловік повинен піднятися і в такий спосіб припинити самоізоляцію [19, с. 53–54].

Сходи – це символічна метафора, що ілюструє ставлення людини до життєвих змін, готовність до них чи внутрішній супротив: «*I believe that almost everyone dreams now and then about the house they're living in. They dream that one day they climb a set of stairs they hadn't noticed before or open a door that hasn't been there before and, presto! They find a whole new room! An undiscovered room that they never knew existed! Have you ever dreamed that dream? Would you look at that room as a gift or a burden?*» [20, с. 262–263].

Сходи роману *Celestial Navigation* функціонують як вісь, навколо якої обертаються найважливіші події. Сходи, драбина, трап – символи поступового сходження, переорієнтації цінностей, втілення переходу від однієї площини до іншої: від життя до смерті, від активності до пасивності, від творчості до буденності [3, с. 216]. Саме на сходах померла господиня будинку М. Полінг і саме там читач вперше зустрічає її 38-річного сина Джереї, що нерухомо сидить на сходах, не в змозі адекватно відреагувати на цю трагічну зміну у його житті: «*He's sitting on the stairs where your mother passed. He's been there all day*» [13, с. 9]. Рух сходами в подальшому символізуватиме розвиток стосунків Джереї, який живе і працює нагорі, у власному творчому хронотопі своєї студії, з членами його родини, які живуть звичайним буденним життям внизу, а також зміни у темпоральній свідомості протагоніста: відновлення руху сходами – звернення темпоральної перспективи до майбутнього, припинення руху – повернення до стагнації [1, с. 7].

Сходження сходами вгору може означати *старіння*, як у романі *Ladder of Years*, де мешканці притулку для літніх людей переїжджають поверхом вище, коли стають старшими та слабшають [16, с. 193], або *смерть*, як у випадку з місис

Полінг, яка померла вгорі на сходах [13, с. 9], або зміни у *темпоральній свідомості*, як у випадку з її сином Джеремі [13].

Отже, сходи – це образ постійного сходження, *перегляду цінностей*, розвитку темпоральної перспективи. Це відображається у застосуванні лексики на позначення руху вгору: *to climb the stairs, to climb a set of stairs, to go upstairs, at the top of the stairs, the topmost step; long, hard trip up the stairs, to seep up the stairs, to find something upstairs, to hear one's step on the stairs, to pound up the stairs, to head upstairs, to creep up the stairs, the long stairway*. Відповідно, звернення до минулого виражається мовними одиницями на позначення руху вниз: *the downstairs light, to be halfway down the stairs, to send somebody downstairs, to run (move, come) downstairs, to descend the stairs, to pick one's way downstairs, to step down the stairs, to lumber down the stairs*. Відсутність темпоральної перспективи, непевність життєвої позиції протагоністів досягається використанням словосполучень, що означають небажання рухатись сходами: *to sit on the stairs, to quit going upstairs, to be tired of going upstairs, to feel weird downstairs*.

У романі CN використано також символ *повітря* як *прагнення змін*. Чоловік місіс Полінг, матері Джеремі, жінки, яка все життя жила у стані «нерухомості», *«went out for a breath of air one evening and never came back»* [13, с. 5]. Через деякий час він написав їй: *«I said I needed air, didn't I?»* [13, с. 25]. Бажання героя роману *Morgan's Passing* змінити теперішній стан речей передано виразами *«to taste the difference in the air»* [17, с. 289], *«to draw a deep breath»* [17, с. 289].

Фіксація уваги читача досягається повтором лексем *air* (повітря) та *breath* (дихання) у різних контекстах. Відзначимо семантичну спільність прикметників, що сполучаються з цими одиницями: *stale, hot, steamy*, тобто «такий, що утруднює дихання». Розширення сполучуваності лексеми *air* досягається використанням прикметників *brownish, sweet, woolen, loud, able to drown in*. Отже, перешкоди до здійснення змін або стагнацію відображено у романах Енн Тайлер такими епітетами, як *«brownish, sweet, woolen air»* [9, с. 91], *«stale hot air»* [19, с. 38], *«airless, steamy room»* [12, с. 172], *«stale breaths»* [13, с. 214], *«to be able to drown in air»* [13, с. 88], *«loud breaths»* [9, с. 252]. Тему стагнації, нерухомості, відсутності змін розширено за допомогою слів *quiet, to hang, a hole* у метафоричних виразах *«breathing quiet»* [17, с. 214], *«to hang in the air»* [11, с. 26], *«a hole in the air»* [9, с. 157].

Символічний образ старого будинку важливий для характеристики персонажів. Він слугує символом їхнього ставлення до минулого, залежно від того, як вони себе там почувають: *... this house had closed over our leavetaking like water; not a trace of us remained* [13, с. 1], *I felt like a solid stone house, myself, jacked up on little tiny wheels when I had no business going anywhere* [13, с. 173], *All she cared about was sealing up the house as if for a hurricane* [15, с. 15], *Rita had turned this house into a sort of sample kit: one perfect set of everything* [18, с. 290], *Loud music, with a hammering beat. One day it just flooded the house, as if Jesse's turning adolescent had opened a door through which the drums and electric guitars suddenly poured in* [12, с. 231], *He entered stooping as if he were coming to inspect a child's playhouse* [10, с. 132], *But she'd worn herself a groove or something in that house of hers, and she couldn't help swerving back into it* [20, с. 295]. Намагання втекти зі старого дому (часто до маленького заміського будиночка) можна пояснити прагненням змін, зверненням до майбутнього, а повернення до рідних стін – примиренням з минулим.

Висновки дослідження. Символічний образ старого будинку присутній в усіх аналізованих романах Енн Тайлер, і, отже, є невід'ємною складовою її індивідуально-авторської парадигми та характерною ознакою ідіостилу. Він безпосередньо пов'язаний з іншими символічними образами, зокрема, сходи та повітря. Зазначену символіку репрезентовано за допомогою іменників із семами «старіння», «спокій»; *пейоративних* прикметників зі значеннями «старий», «неготовий до змін», «захащений», «занедбаний», «нерухомий», «такий, що утруднює дихання»; дієслів на позначення руху вгору та вниз, повільного руху, його відсутності. Зіставлення одиниць *a house, a building* із лексемами з семою часу підтверджує актуалізацію категорії художнього часу. Символічний образ старого будинку, а також сходи та повітря у ньому використовуються для зображення стану темпоральної свідомості персонажів та змін, що відбуваються у ній. В образній структурі романів аналізована темпоральна символіка виражена метафорами, художніми порівняннями, персоніфікаціями, епітетами, алюзіями.

Перспективи дослідження. Вважаємо доцільним продовжити вивчення засобів втілення темпоральної символіки на прикладі творчості інших сучасних американських авторів, зокрема у порівняльному аспекті.

Література:

1. Авраменко С. Р. Час у романі Енн Тайлер «Навігація по зірках» / С. Р. Авраменко // Гуманітарний вісник. Серія : Іноземна філологія. – Черкаси : ЧДІТІ, 2001. – Число 5. – С. 5–8.
2. Денисова Т. Н. Роман і романісти США 20 століття / Т. Н. Денисова. – К. : Дніпро, 1990. – 363 с.
3. Жюльєн Н. Словарь символов / Н. Жюльєн. – Челябинск : Урал Л.Т.Д., 1999. – 500 с.
4. Кононенко В. Символи української мови / В. Кононенко. – Івано-Франківськ : Плай, 1996. – 272 с.
5. Потебня А. А. Теоретическая поэтика / А. А. Потебня. – М. : Высш. шк., 1990. – 334 с.
6. Стеценко Е. А. Проблема времени в «южной школе» совр. амер. романа: автореф. дисс. на соискание учёной степени канд. филол. наук / Е. А. Стеценко. – Москва, 1978. – 24 с.
7. Череповська Т. Темпоральна символіка в романах Енн Тайлер / Тетяна Череповська // Семантика мови і тексту : матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 26–29 вересня). – Івано-Франківськ, 2006. – С. 541–544.
8. Gloag J. Home was a House Full of Women: rev. of «If Morning Ever Comes» by Anne Tyler / J. Gloag // Saturday Review. – 1964. – 26 December. – P. 38.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

9. Tyler Anne. A Patchwork Planet / Anne Tyler. – N.Y. : Alfred A. Knopf, 1998. – 288 p.
10. Tyler Anne. A Slipping-Down Life / Anne Tyler. – N.Y. : Ballantine Books, 1992. – 186 p.
11. Tyler Anne. Back When We Were Grownups / Anne Tyler. – N.Y. : Ballantine Books, 2002. – 274 p.
12. Tyler Anne. Breathing Lessons / Anne Tyler. – N.Y. : Berkly Books, 1989. – 338 p.
13. Tyler, Anne. Celestial Navigation / Anne Tyler. – N.Y. : Berkly Books, 1984. – 249 p.
14. Tyler Anne. Digging to America / Anne Tyler. – N.Y. : Alfred A. Knopf, 2006. – 277 p.
15. Tyler Anne. Dinner at the Homesick Restaurant / Anne Tyler. – N.Y. : Berkly Books, 1983. – 310 p.
16. Tyler Anne. Ladder of Years / Anne Tyler. – N.Y. : Ballantine Books, 1996. – 327 p.
17. Tyler Anne. Morgan's Passing / Anne Tyler. – N. Y. : A Berkley Book, 1983. – 333 p.
18. Tyler, Anne. Saint Maybe / Anne Tyler. – N.Y. : Fawcett Columbine, 1996. – 337 p.
19. Tyler, Anne. The Accidental Tourist / Anne Tyler. – N.Y. : Ballantine Books, 2002. – 329 p.
20. Tyler Anne. The Amateur Marriage / Anne Tyler. – N.Y. : Ballantine Books, 2004. – 306 p.
21. Tyler Anne. The Clock Winder / Anne Tyler. – N.Y. : Berkly Books, 1983. – 282 p.